

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet

Nummer 57, Forår 2026

© Tidsskriftet og forfatterne, 2026

Islam

Islam eksamen- 2. semester

Af stud. Mag.

Maja Lindholm

Islam eksamen – 2. semester

Indhold

ISLAM EKSAMEN – 2. SEMESTER	1
Indledning	2
Redegørelse	2
Profeten Muhammad:	2
Koranen:	3
Sura 2: 183-203:	3
Analyse	4
Perspektivering.....	7
De fem søjler	7
Sharia og fiqh	7
Konklusion	8
Litteraturliste.....	9
Sura 1.....	9
”Åbningen” i <i>Koranen</i>, oversat af Ellen Wulf i 2006, København: Vandkunsten.....	9

Indledning

I denne opgave indgår en redegørelse for profeten Muhammad, Koranen og en kort redegørelse for Sura 2, v. 183-203, som herefter analyseres. I forbindelse hermed vil være en indplacering af kilden i dens religionshistoriske kontekst, en genrebestemmelse og en kortlægning af kildens mest centrale temaer. Analysen indeholder desuden en kort diskussion af begrebet *jihad*. Efterfølgende perspektiveres der til generelle islamiske tematikker: Islams 5 søjler og begreberne *sharia* og *fiqh*. Afslutningsvis vil være en kortfattet konklusion.

Redegørelse

Profeten Muhammad:

For at forstå koranen, må man nødvendigvis også forstå profeten Muhammad og hans rolle i forbindelse hermed. I den præislamiske tid var religionen i det centrale Arabien primært *tribal religion*. Den dominerende struktur var nomadestammer og nogle få handelsbyer, hvoraf den vigtigste var Mekka (Shepard 2014, 32). Tilbedelse af transcendent væsner og associering med naturen og det overnaturlige var fremtrædende for den *tribale* religion på dette tidspunkt. Det viser altså, at et polyteistisk, horisontalt verdensbillede på denne tid var dominerende. Tilbedelsen var essentiel for, at man menneske kunne få det, man ønskede og havde brug for. Derudover var et vigtigt fokus loyalitet imod sin egen stamme (ibid, 33).

Denne tid kaldtes senere hen *Jahiliyya*, som betyder ”uvidenhedens tid” og som refererer til tiden før Muhammads missioneren. Men inden da blev han selv født ind i en stamme i Mekka omkring år 570. Hans forældre døde henholdsvis før og lige efter hans fødsel, og han voksede dermed op forældreløs og siges blandt andet senere i sit liv at have fortalt sine tilhængere, at han, ligesom andre profeter, vogtede får som barn. Som voksen begyndte Muhammed sin søgen efter spirituel viden og vækkelse i en hule ved navn Hira’ uden for Mekka. Det var her, han i omkring 610 havde sin første epifani eller åbenbaring (ibid, 34). I takt med at han modtog flere åbenbaringer, samlede han efterhånden en lille skare af tilhængere, men grundet modstand var de i 622 nødsagede til at forlade Mekka til fordel for Medina. Flugten kaldes *Hijra*, og året 622 blev siden regnet for år 1 i den muslimske kalender (ibid, 35). Omkring 630 lykkedes det Muhammad og hans tilhængere at erobre Mekka, hvor han rensede Kaba’en for såkaldte afgudsbilleder.

Åbenbaringerne, som Muhammad modtog, er samlet i det, vi i dag kender som Koranen. Åbenbaringerne har til formål at gøre Guds vilje klar for menneskeheden. De er åbenbaret til Muhammad direkte fra Gud, og han fungerer dermed som mediator mellem det guddommelige og det jordiske. Han er derfor et særligt menneske, ”human but special”, specifikt udvalgt til netop denne vigtige opgave. Religionen, som han bliver grundlægger for, er en monoteistisk, *postaksial* religion, hvor det enkelte menneske stilles til ansvar for forholdet til Gud og frelsen.

Koranen:

For muslimer er Koranen Guds direkte tale, transmitteret via ærkeenglen Gabriel til profeten Muhammad, som, på trods af sin status som menneske, er i stand til at modtage åbenbaringer fra Gud uden at modificere dem med sin egen person. Man mener herfor, at Koranen har *baraka* – en hellig kraft afledt af Gud. Allerede fra begyndelsen blev Koranen overleveret både skriftligt og mundtligt af folk, som Muhammed reciterede sine åbenbaringer til (Shepard 2014, 65-66). Eftersom mange i samfundet – herunder profeten selv – hverken kunne læse eller skrive, var den mundtlige overlevering den fremherskende, hvorfor koranrecitation også i dag er en vigtig disciplin inden for islam. Den endelige, skrevne version blev samlet under den tredje kalif 'Uthman i takt med, at det muslimske fællesskab *umma*¹ spredte sig og risikoen for små variationer i recitationen voksede (ibid, 66).

Koranen består af 114 kapitler eller *sura*'er, som, med undtagelse af den første sura er placeret efter længde fra længst til kortest – alt efter hvor mange *aya*'er², de hver især har. Muslimske tradition inddeler Koranen i mekkanske og medinensiske suraer, alt efter hvor profeten har fået åbenbaringerne. Førstnævnte handler primært om guds- og trosforhold, og sidstnævnte mestendels om samfund og love. Sura 2 er en medinensisk sura.

Sura 2: 183-203:

Sura 2 er med sine 286 vers den længste i koranen, hvorfor den står først. De medinensiske suraer er fra tiden efter *Hijra*, hvor profeten vinder flere tilhængere og dermed magt i Medina. Som nævnt ovenfor beskæftiger disse suraer sig typisk med samfund og love og er ofte skrevet i prosa-form (Shepard 2014, 77).

¹ Det muslimske fællesskab (Shepard 2014, 390)

² Vers i koranens suraer (ibid, 371)

Sura 2, vers 183-203 italesætter fasten og valfarten og de bestemte forhold, der gør sig gældende for disse to.

Analyse

Sura 2 er først og fremmest en helligtekst, da den udgør en del af Koranen, men allerede fra begyndelsen af vers 183 kan det desuden ses, at teksten er en lovtekst i og med at den fortæller, at de troendes forskrift er at faste, *Sawm*, i et bestemt antal dage (Sura 2:183) og om forskrifterne i forbindelse med valfarten *Hajj* (ibid:196). Det er et gennemgribende tema hele teksten igennem: Allahs vilje med mennesket og dets pligter i forbindelse hermed. Det er dog ikke det eneste tema, der kan iagttages gennem teksten. I vers 186 nævnes det, at man skal lytte til og tro på Allah, og dermed etableres *Iman*³ også som centralt tema. I modsætning hertil står *kufr*⁴, som af de troende skal bekæmpes. Hertil er også detaljeret beskrevet hvordan (ibid:191-195).

At *sawm* og *hajj* spiller vigtige roller i teksten viser, hvordan ortopraxi generelt er essentielt i islam, nærmere i forbindelse med frelsen. Det er ikke ligegyldigt, hvordan de to begivenheder udføres, hvorfor forholdene omkring dem også er nøje beskrevet i teksten. I vers 184 står beskrevet, hvordan man kan købe sig fri af fasten ved at bespise en fattig, og der fortsættes: ”Men for den, der gør en god gerning af egen fri vilje, er det det bedste. Det er bedre for jer at faste, hvis I har viden.” (Sura 2:184). Det er altså vigtigt, at man har den rette *niyya*⁵, ved udførelsen af handlinger – det er at foretrække, at man af egen fri vilje gør gode gerninger og har den rette *niyya* og ikke udelukkende fordi, det er foreskrevet mennesket det.

Der gøres undtagelser for syge eller rejsende. Herefter pointeres det igen, at antallet af dage skal overholdes, fordi Allah har retledt menneskene (Sura 2:185). Det at Allah har retledt menneskene forudsætter, at der, som nævnt og forklaret i min redegørelse har været det, man kalder *Jahiliyya* forud for, at Koranen er blevet åbenbaret. Med andre ord etablerer islam verden opdelt i et før og et efter koranåbenbaringerne. Det beskrives desuden, at det er *halal*⁶ at spise og have kønslig omgang med sin hustru om natten under fasten. Hertil siges, at mennesket tidligere ikke har gjort dette under fasten, og nu skal der rettes op på det. ”De er en klædning for

³ Tro (Shepard 2014, 377)

⁴ Vantro, ikke at følge Allahs forskrifter for mennesket (ibid, 379)

⁵ Intention (ibid, 100)

⁶ Tilladt (ibid, 374)

jer, og I er en klædning for dem.” (ibid:187). Det seksuelle forhold mellem mand og kvinde er altså tilladt og ligefrem velset af Gud og dermed ikke noget, man skal holde sig fra – heller ikke under fasten, så længe det blot er om natten, hvor mad og drikke også må indtages.

Hajj beskrives ligeledes som påkrævet, og i vers 196 etableres det, ligesom *sawm* som *ibadat*⁷. Hertil skal nævnes, at begge dele er en del af islams 5 søjler, som jeg vil komme nærmere ind på i mit perspektiveringsafsnit. Det er interessant, at der igen er en undtagelse for at drage på *Hajj*, hvis man er afskåret derfra. Man skal i stedet bringe en offergave. Her kombineres et arkaisk eller velsignelsesreligiøst aspekt med en postaksial eller frelsesorienteret religion (Sura 2:196). Således bruges her arkaiske midler til at opnå aksial frelse. Besøget hos Kaba'en – i teksten benævnt som ”helligdomsbesøget” – etablerer Kaba'en i Mekka som islams *Axis Mundi*, hvorfor denne del af valfarten er særligt vigtig.

I samme vers optræder en advarsel: ”Frygt Gud! I skal vide, at Gud er slem til at straffe,” (Ibid: 196) hvilket peger tilbage på vigtigheden af ortopraxi i forbindelse med frelse og undvigelsen af guds straffe. Men i vers 199 står derimod ”... og bed Gud om tilgivelse! Gud er tilgivende og barmhjertig.” Det kan virke paradoksalt, at begge dele optræder så relativt tæt på hinanden. Det er altså både en Gud, der straffer mennesket for dets ugerninger, men også en Gud, der tilgiver dem og udviser barmhjertighed, hvis man beder om det.

Selvom otropraxi og ret handling fylder meget i Sura 2, er *iman* dog også helt centralt. Det er altså ikke nok blot at handle rigtigt, hvis ikke man også tror rigtigt, og her bliver *niyya* igen et vigtigt aspekt. ”Når I er færdige med jeres ceremonier, tænk da på Gud, ligesom I tænker på jeres fædre, eller endnu mere indtrængende!” (Sura 2:200). Det bliver herefter tydeligt, at islam er en frelsesreligion, da der beskrives, hvordan de, der beder om de jordiske liv ikke får del i det hinsidige, hvorimod de, der beder om noget godt både i det jordiske og det hinsidige vil få del i det (ibid:200-201). Man lægger her mærke til, at det jordiske liv dog også har en betydning for mennesket. Det er med til at skabe en afstand mellem Gud og mennesket og etablere en tydelig åndelig differens. Her sættes et eskatologisk og soteriologisk aspekt som begrundelse for, hvorfor man skal overholde forskrifterne, og hvorfor man derudover skal have den

⁷ Pligter over for Gud (Shepard 2014, 375)

rette *iman*. Der lægges dermed et fokus på efterlivet som noget, man skal stræbe efter at opnå og et mindre fokus på det jordiske liv.

Tekstens midte (vers 190-195) skiller sig ud fra både begyndelsen og slutningen. Det, jeg hidtil har analyseret, har handlet om ret handlen og tro, hvorimod tekstens midte omhandler alle de mennesker, der begår *kufir* og eller bekæmper de rettroende, og hvordan de på retfærdig vis skal behandle dem: ”Kæmp for Guds sag med dem, der kæmper mod jer!” (Sura 2:190) Her ses en meget klar grænsedragning mellem en *mu'min*⁸ og en vantro. Umiddelbart herefter, i vers 191 står, at man skal dræbe dem, hvor man møder dem og fordrive dem derfra, hvor de har fordrevet de rettroende (ibid:191). Det kan være vers som disse, der ligger til grund for den kritiske tone, der findes i debatten om islam.

Her bliver tolkningen yderst vigtig. Hvis man forstår denne passage bogstaveligt, vil det kaldes for lille *jihad*, som er den uadvendte kamp mod de vantro og mod ens modstandere. I modsætning hertil er store *jihad*, som er den mere spirituelle, indre kamp mod den ”indre vantro” eller ens indre dæmoner (Gad:125). *Jihad* betyder blot ”stræben” eller ”kamp”, og det er altså ikke nødvendigvis en ydre egentlig krig, der refereres til (Shepard 2014, 378). I Gads Leksikon om islam fremlægges forslaget om en sjette søjle i form af *jihad*, men beskrives også som kontroversielt (Gad:125). Der er altså forskellige udlægninger af, hvordan man skal forstå vers som disse. Selvom *jihad* er et ord, der fylder meget i den offentlige debat, specielt i Vesten, er det dog de færreste muslimer, der forstår vers som disse bogstaveligt og efterlever dem bogstaveligt. Tolkningen er i dette tilfælde, som i alle andre religioner, helt essentiel for, hvordan man agerer efter det.

I og med at det er en medinensisk sura, er den fra en historisk tidsperiode, hvor islam er under pres. Muhammad og hans tilhængere er blevet tvunget på flugt ud af Mekka og forsøger at vinde tilhængere i Medina. Det må antages, at der i den historiske samtid har været konflikt, som har ledt til drab af religiøse modstandere. Det er derfor en væsentlig pointe i tilblivelsen af disse vers.

⁸ Troende, muslim (Shepard 2014, 382)

Perspektivering

De fem søjler

De fem søjler er de vigtigste *ibadat* for muslimer og består af *Shahada* (trosbekendelse), *salah* (bøn), *zakah* (almisse), *Sawm* (faste under Ramadan) og *Hajj* (pilgrimsfærd). De fem søjler er et gennemgribende fællestræk for alle muslimer og er derfor også den vigtigste forenende faktor for *Umma*. Alle 5 søjler har et personligt og et offentligt aspekt. De er alle fem nævnt i koranen, men de findes først i deres fuldendte og udarbejdede form i *Hadith-litteraturen* og *fiqh*⁹. (Shepard 2014, 100-101).

Shahada er grundlag for alt andet i islam og måden, hvorpå muslimer afgiver vidnesbyrd om deres *iman*. I forbindelse med en konvertering til islam siges *shahada* højt foran muslimske vidner (ibid, 101).

De næste fire søjler er alle *fard*¹⁰ handlinger eller begivenheder, hvorfor navnet ”søjler” også lever op til sin betydning. Det er simpelthen bærende søjler for religionen, troslæren og de ritualer, den indebærer.

Sura 2 beskriver vigtigheden af *sawm* og *Hajj*. Begrundelsen og legitimeringen herfor er, at det er Guds vilje, men derudover er der ingen umiddelbar begrundelse for, hvorfor lige præcis de to ritualer er grundlæggende. Indenfor islam behøver man dermed ikke andre begrundelser end det, at Gud har ønsket det for mennesket. Kaba'en etableres, som tidligere nævnt som *Axis Mundi* i forbindelse med *Hajj*, hvorfor den også i *salah* er *qibla*¹¹. Da Muhammed i forbindelse med erobringen af Mekka rensede Kaba'en, renses verdenen også, i symbolsk forstand, for afguder (Shepard 2014, 110). At den rette *iman* og ret handling dermed er i fokus, og kampen mod de, der begår *kufri*, beskrives, i Sura 2, v. 183-203 taler ind i vigtigheden af troen på én gud, som beskrives i *shahada* og som dermed understøttes i de fire andre søjler.

Sharia og fiqh

Sharia og *fiqh* er begge begreber, der refererer til den lovmæssige del af islam. Mens *sharia* handler om Guds vilje med mennesker, handler *fiqh* om, hvordan mennesket forstår Guds vilje og omsætter det til lov. Det kan for eksempel være, hvad der er *halal* og *haram*¹². Vigtigt er det at bemærke, at det kun er Gud, der kender *sharia*. Selvom de

⁹ Forståelse af den islamiske lov (ibid, 373)

¹⁰ Obligatorisk (ibid, 373)

¹¹ Bederetningen: Kaba'en, Mekka (ibid, 384)

¹² Forbudt (ibid, 375)

to begreber ikke betyder helt det samme, slås de alligevel ofte sammen til blot *sharia*. (Shepard 2014, 146-147)

I Sura 2, v. 183-203 beskrives det detaljeret, hvordan det er Guds vilje, at mennesket skal faste i et bestemt antal dage under Ramadan, og at det skal tage på valfart til Mekka og Kaba'en. Det etableres dermed i sig selv som *sharia*, og den institutionaliserede lov og samlingen af De Fem Søjler, som de to ritualer hører ind under, er *fiqh*. Derudover indikeres det også, i forbindelse med beskrivelsen af kampen mod de, der begår *kufir*, at ret tro også er *sharia*. De Fem Søjler beskriver alle *fard*, og de er dermed obligatoriske ritualer for muslimer at udføre – men der findes forskellige vurderinger af *sharia*. Der er handlinger, der er påkrævede, tilladte, neutrale, forkastelige og forbudte. (ibid, 149-150)

Det er varierende, hvordan *Sharia* fylder i forskellige samfund. I nogle samfund er *sharia* institutionaliseret i samfundets love, men det i andre blot er lovene specifikt i forbindelse med religionen og moral (Shepard 2014, 147-160). Ligesom *jihad* er ordet *sharia* et ord, der optræder ofte i debatten om islam i Vesten – især i forbindelse med kritik af islam som lovreligion (Petersen 2020, 211). Men om islam entydigt er en lovreligion, kan diskuteres. Vi kommer ikke udenom, at det også er en lovreligion jf. *sharia*, men som tidligere etableret er der også et vigtigt trosaspekt *iman* i islam, som ikke må regnes fra. Det ligger til grund for alt andet indenfor religionen, og det er derfor også helt essentielt for at give *sharia* betydning. Derfor skal man passe på med entydigt at kalde Islam for en lovreligion udelukkende ud fra *sharia*.

Konklusion

Sura 4, v. 183-203 er en lovtekst, der lægger vægt på *sawm* og *hajj* som *ibadat*. De to ritualer beskrives nøje, og flere detaljer, såsom hvem der er undtaget for dem, nævnes. Det viser vigtigheden af ortopraxi i religionen, hvorfor både *sawm* og *hajj* også begge er en del af islams 5 søjler. Ydermere findes et frelsesfokus, og det er i forbindelse hermed, at både ret handling og ret tro bliver vigtig. Det etablerer religionen som postaksial. Derudover indeholder teksten vers, der opfordrer til drab af de vantro. Det er vers, hvor tolkningen bliver essentiel hos den, der læser det.

Litteraturliste

Sura 1

**”Åbningen” i *Koranen*, oversat af Ellen Wulf i 2006, København:
Vandkunsten.**

Sura 2:183-203

“Koen” i *Koranen*, oversat af Ellen Wulff i 2006, København:
Vandkunsten, vers 183-203

Shepard, William E.

2014 *Introducing Islam*, 2nd edition, Abingdon & New York: Routledge

”Islam”

2008 I Gads Leksikon om Islam, s. 123-127

Petersen, Jesper & Niels Valdemar Vinding

2020 ”Fortolkning og faglig forståelse af sharia”. I *Sharia og Samfund. Islamisk ret, etik og praksis i Danmark*. København: Samfundslitteratur, pp. 211-229.